

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Exploratory Mixed Methods Design) คือมีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมโดยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนและวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การหาคุณภาพเครื่องมือ
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ประชากรเป้าหมายในการวิจัยเชิงปริมาณคือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใน 4 ตำบลของอำเภอแม่वंกั จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ตำบลแม่वंกั ตำบลแม่เลย์ ตำบลวังซ่าน และตำบลเขาชนกัน ซึ่งมี 18 หมู่บ้าน ดังนี้

- 1.1.1 หมู่บ้านธารมะยม
- 1.1.2 หมู่บ้านทุ่งวังทอง
- 1.1.3 หมู่บ้านทรัพย์น้อย
- 1.1.4 หมู่บ้านทรัพย์มาก
- 1.1.5 หมู่บ้านวังชุมพร
- 1.1.6 หมู่บ้านหินดาด
- 1.1.7 หมู่บ้านปางมะละกอ
- 1.1.8 หมู่บ้านปางสาด
- 1.1.9 หมู่บ้านมอสวรรค์
- 1.1.10 หมู่บ้านใหม่เจ้าพระยา (บ้านใหม่ศรีนคร)

- 1.1.11 หมู่บ้านปางซ้าย
- 1.1.12 หมู่บ้านเขาหินกราว
- 1.1.13 หมู่บ้านเขานางฟ้า
- 1.1.14 หมู่บ้านแสงทอง
- 1.1.15 หมู่บ้านดังแดง
- 1.1.16 หมู่บ้านเขาแม่กระทุ้
- 1.1.17 หมู่บ้านใหม่ธงชัย
- 1.1.18 หมู่บ้านตะแบกงาม

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณโดยการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย และได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การคำนวณจากสูตร (ยามานะ, 2552) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดของประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเท่ากับ .05

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน และผู้วิจัยใช้วิธีการแจกแบบสอบถามโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) และเก็บกลับมาทั้งหมด 400 ฉบับ

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคแบบลูกโซ่หรือวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสโนบอลล์ (Snow ball Sampling) คือ การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการแนะนำของหน่วยตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว ซึ่งวิธีนี้หน่วยตัวอย่าง 1 คน อาจแนะนำให้หลายคน ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะเพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ได้ไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูล เหมือนกับก้อนหิมะที่ยิ่งกลิ้งไปลูกหิมะก็จะยิ่งใหญ่ขึ้น (ฉัตรศิริ, 2554 : 6 สืบค้นจาก <http://www.watpon.com/Elearning/res22.htm>)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับชาวบ้านในชุมชน โดยแบบสอบถามมี 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคล มี 6 ข้อ เพื่อจำแนกเพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check list) โดยให้ผู้ตอบทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน □ ให้ตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบ แบบสอบถามมากที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 10 ข้อ โดยให้ผู้ตอบเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านคิดว่าถูกต้องที่สุด โดยให้เลือกคำตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อคำถาม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 29 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1. ด้านการวางแผนการจัดการท่องเที่ยว มี 7 ข้อ
2. ด้านการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว มี 7 ข้อ
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มี 7 ข้อ
4. ด้านการจัดการความปลอดภัยในการท่องเที่ยว มี 4 ข้อ
5. ด้านการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว มี 4 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมี 18 ข้อ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1. ด้านสิ่งแวดล้อม มี 7 ข้อ
2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม มี 4 ข้อ
3. ด้านเศรษฐกิจ มี 7 ข้อ

แบบสอบถามตอน 3 และตอน 4 ให้ผู้ตอบทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการมีส่วนร่วมของท่านเพียงข้อละหนึ่งคำตอบ โดยผู้วิจัยสร้างเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะการตอบเป็นการประเมินระดับการมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อวัดว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีคุณลักษณะการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับใด โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบจัดประเภท (Category Rating Scale) (ณรงค์, 2551 : 196) มี 5 ระดับและมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ระดับ 5 หมายถึง	มีส่วนร่วมมากที่สุด	เท่ากับ 5 คะแนน
ระดับ 4 หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก	เท่ากับ 4 คะแนน
ระดับ 3 หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง	เท่ากับ 3 คะแนน
ระดับ 2 หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย	เท่ากับ 2 คะแนน
ระดับ 1 หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด	เท่ากับ 1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนน

ผู้วิจัยจัดแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการคำนวณแบ่งระดับคะแนนตามความกว้างของอันตรภาคชั้นดังนี้ (ใช้สูตร $I = R$) (ณรงค์, 2551 : 228)

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างอันตรภาคชั้น} &= \frac{C}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} = 0.80
 \end{aligned}$$

จากสูตรดังกล่าวจะได้ช่องระหว่างระดับเท่ากับ 0.80 คะแนน แล้วจึงนำมาจัดช่วงคะแนน และเกณฑ์ความหมายของระดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

<u>ช่วงคะแนน</u>		<u>ระดับการมีส่วนร่วม</u>
4.20 – 5.00	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
3.40 – 4.19	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมาก
2.60 – 3.39	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
1.80 – 2.59	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
1.00 – 1.79	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 เป็นข้อเสนอนะ มี 4 ข้อ

2.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย

1. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร
2. หัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ ที่ มว.4 (แม่เรวา) อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์
3. กรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จำนวน 1 ท่าน
4. ประชาชนชาวบ้านในเขตอำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 1 ท่าน
5. สมาชิกชมรมคนรักแม่เรวา ฝันป่าตะวันตก จำนวน 1 ท่าน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประเภทสมุดจดบันทึกที่ผู้วิจัยใช้สำหรับการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก รวมทั้งบันทึกข้อสังเกต และการวิเคราะห์ของผู้วิจัยเองในแต่ละครั้ง และใช้อุปกรณ์บันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และแผนที่ สำหรับการบันทึกข้อมูลและเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำความเข้าใจและการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ เอกสารจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช แผนแม่บทของอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ เอกสารประวัติอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ เอกสารและตำราเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ที่ได้จากการลงพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติแม่วงก์และชุมชนใกล้เคียง ซึ่งเป็นการนัดหมายเพื่อเข้าไปพบและทำการสัมภาษณ์ มีการสังเกตการณ์ในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว โดยขออนุญาตบันทึกเสียง การถ่ายรูปแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบ เพื่อประกอบการนำเสนอข้อมูลในลักษณะพรรณนาต่อไป

4. การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม และความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ หลังจากนั้นนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงเนื้อหาของคำถาม ในแต่ละข้อของแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และคำถามในการวิจัย

4.2 หาค่าอำนาจจำแนกโดยวิธี Item-Total Correlation โดยดูจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อมากกว่าหรือเท่ากับ .30 ถือว่ามีอำนาจจำแนก ต่ำกว่า .30 จะนำไปปรับปรุงและสามารถนำไปใช้ได้หาค่า Reliability ของ Cronbach รวมทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.9932 โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวบ้านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านในเขตอำเภอแม่วงค์ จังหวัดนครสวรรค์จำนวน 30 คน ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคำนวณทางสถิติ โดยนำกลับมาจัดลงรหัส เพื่อทำการวิเคราะห์และประมวลผลทางคอมพิวเตอร์ สำหรับสถิติที่ใช้ในงานวิจัยนี้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D) และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้ทดสอบความสัมพันธ์และความสามารถในการทำนายระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable หรือตัวแปรพยากรณ์ Predictor Variable) หลาย ๆ ตัวพร้อม ๆ กันกับตัวแปรตาม (Dependent Variable) เพียงตัวเดียว (ทรงพล, ผศ.ดร., 2553 : 1,16)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการลงภาคสนามการวิจัย โดยผู้วิจัยทำการศึกษาวินิจฉัยชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษาหาความจริงและความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมและสภาพต่าง ๆ ของคนในชุมชนนั้น ๆ หรือการใช้แนวคิดการวิเคราะห์ชุมชน โดยสร้าง

เป็นคำอธิบายเชิงนามธรรมเพื่อเชื่อมโยงปรากฏการณ์ทั้งหมด หรือการใช้ทฤษฎีจากพื้นที่ (Grounded Theory) และนำผลของข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาตีความ มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ให้ความหมายและเขียนรายงานวิจัยในลักษณะคำอธิบายเชิงนามธรรม (อนันต์, 2553 : 30-43) โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 การตรวจสอบข้อมูล โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างจากการสัมภาษณ์ การสังเกต ระหว่างคณะผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล และการไม่ปักใจว่าแหล่งข้อมูลใดแหล่งหนึ่งที่ได้มานั้นเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ผู้วิจัยต้องแสวงหาความเป็นไปได้ว่ายังมีแหล่งข้อมูลจากแหล่งอื่นได้อีกบ้าง (สุภาวงศ์, 2540 : 31-32)

2.2 การทำดัชนีข้อมูล เป็นการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมและบันทึกไว้ในบันทึกภาคสนาม โดยอาศัยคำหรือข้อความหนึ่ง ๆ กำหนดหมวดหมู่ของข้อมูลนั้นเพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำคำหรือข้อความดังกล่าวมาวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ได้ (อนันต์, 2553 : 37)

2.3 การทำสรุปชั่วคราว และกำจัดข้อมูล เป็นการจัดกลุ่มดัชนีข้อมูลที่มีข้อมูลลักษณะเดียวกันไว้ด้วยกัน ซึ่งจะทำให้ได้ข้อสรุปชั่วคราวเกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่ทำการศึกษานี้ จะช่วยให้ผู้วิจัยทราบว่าข้อมูลส่วนใดไม่สมบูรณ์ที่จะต้องเก็บรวบรวมเพิ่มเติม หรือข้อมูลที่เก็บมามีความซ้ำซ้อนกันสมควรที่จะต้องลดทอนข้อมูลหรือต้องกำจัดออกไป (อนันต์, 2553 : 39-40)

2.3 การสร้างบทสรุป และยืนยันผลสรุป เป็นการสังเคราะห์ข้อสรุปย่อย ๆ ในช่วงแรก ๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุป ดังนั้นบทสรุปจึงมีลักษณะเป็นชุดคำบรรยายและอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงที่ค้นพบจากงานวิจัย หลังจากสร้างบทสรุปของการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยควรทำการยืนยันผลสรุปที่สร้างขึ้นนั้นว่ามีความถูกต้องสอดคล้องกับข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่หรือไม่ ซึ่งจะทำให้ได้ผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้ายนั่นเอง (อนันต์, 2553 : 40-43)